

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

THE MAIN OBJECTIVES OF ENTERPRISE PROFIT MANAGEMENT

УДК 658.15

Янковська В.А.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Харківський інститут фінансів
Київського національного
торговельно-економічного університету

Доровської О.Ф.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки
та соціальних наук
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

Рябоконь О.А.
студентка
Харківський інститут фінансів
Київського національного
торговельно-економічного університету

У статті розглядається економічна категорія «прибуток», що займає одне з провідних місць в системі соціально-економічних відносин на всіх стадіях процесу розширеного відтворення та представляє собою ключовий елемент економічного механізму управління суб'єктом господарювання. Управління прибутком підприємств має забезпечити як достатній рівень їх конкурентоспроможності в процесі задоволення інтересів власників, так і можливість соціально орієнтованого розподілу фінансових результатів діяльності підприємства в інтересах суспільства. У статті розглянуті основні завдання, що стоять перед системою управління фінансовими результатами підприємства. У статті визначено наступні підсистеми, що складають в цілому систему управління фінансовими результатами підприємства: організаційного забезпечення, інформаційного забезпечення, аналізу, планування та прогнозування, контролю, внутрішнього аудиту.

Ключові слова: прибуток, фінансові результати, система управління, чинники, завдання управління, підприємство.

В статье рассматривается экономическая категория «прибыль», занимающая

одно из ведущих мест в системе социально-экономических отношений на всех стадиях процесса расширенного воспроизводства и представляющая собой ключевой элемент экономического механизма управления субъектом хозяйствования. Управление прибылью предприятий должно обеспечить как достаточный уровень их конкурентоспособности в процессе удовлетворения интересов собственников, так и возможность социально ориентированного распределения финансовых результатов деятельности предприятия в интересах общества. В статье рассмотрены основные задачи, стоящие перед системой управления финансовыми результатами предприятия. В статье определены следующие подсистемы, составляющие в целом систему управления финансовыми результатами предприятия: организационного обеспечения, информационного обеспечения, анализа, планирования и прогнозирования, контроля, внутреннего аудита.

Ключевые слова: прибыль, финансовые результаты, система управления, факторы, задачи управления, предприятие.

The article discusses the economic category of "profit", which occupies one of the leading places in the system of socio-economic relations at all stages of the process of expanded reproduction and represents a key element of the economic mechanism of managing a business entity. The management of enterprises' profits should ensure both a sufficient level of their competitiveness in the process of satisfying the interests of the owners, and the possibility of a socially oriented distribution of the financial results of the enterprise in the interests of society. The purpose of the article is to study the processes of managing the profits of enterprises in modern conditions and identify ways to improve the efficiency of managing profits of enterprises. The article discusses the main tasks facing the system of managing the financial results of an enterprise: maximizing the amount of profit corresponding to the resource potential of the enterprise and the market situation; achievement of optimal proportions between the profitability of the enterprise and the acceptable level of risk; maintaining a high level of quality financial results of the company; ensuring the maximization of the required level of return on invested capital for the owners of the enterprise, taking into account the time interval; the formation of the necessary amount of financial resources at the expense of profit in accordance with the objectives of the development of the enterprise in future periods; ensuring continuous growth of the market value of the assets of the company; improving the effectiveness of staff participation in the formation and distribution of financial results of the company. The article identifies the following subsystems that make up the overall system for managing the financial results of an enterprise: organizational support, information support, analysis, planning and forecasting, control, and internal audit. The main functions of the system for managing the financial results of an enterprise are defined: financial analysis, financial forecasting, financial resource planning, operational finance regulation, control and audit of their condition, and accounting for financial resources.

Key words: profit, financial results, management system, factors, management objectives, enterprise.

Постановка проблеми. Прибуток займає одне з провідних місць в системі соціально-економічних відносин на всіх стадіях процесу розширеного відтворення та є ключовим елементом економічного механізму управління суб'єкта господарювання. Управління прибутком підприємств має забезпечити як достатній рівень їх конкурентоспроможності в процесі задоволення інтересів власників, так і можливість соціально орієнтованого розподілу фінансових результатів діяльності в інтересах суспільства.

Визнаючи теоретичне та практичне значення раніше виконаних досліджень в галузі управління прибутком, слід зазначити, що в даний час відсутнє достатнє наукове обґрунтування процесу управління прибутком, що враховує особливості реалізації функцій управління на всіх рівнях формування і використання фінансових результатів. Особливо важливе дослідження теоретичних кон-

цепцій прибутку зважаючи на різноманіття підходів до їх трактування, а також різних варіантів реалізації на практиці. Подальшої розробки потребує комплексна система оцінки прибутку, що базується на даних управлінського, бухгалтерського і податкового обліку. Крім того, особливості функціонування підприємств, які одночасно використовують різні системи оподаткування, не мають адекватного модельного уявлення, що дозволяє визначати економічні наслідки прийнятих управлінських рішень в частині задоволення потреб власників, забезпечення фінансової стійкості та підвищення суспільного добробуту.

На даному етапі розвитку економіки ефективна система управління фінансовими результатами набуває найважливішого значення в діяльності підприємств. Основний результируючий показник діяльності підприємства – прибуток, який дозволяє дати об'єктивну оцінку ефективності діяль-

ності підприємства та є базою для розрахунку інших показників (вартості підприємства, вартості капіталу бренду, фінансової стійкості, інвестиційної привабливості тощо). В умовах ринкової економіки та загострення конкурентної боротьби на всіх ринках для забезпечення ефективної діяльності підприємств актуальним є створення комплексної системи управління фінансами, фінансовими результатами. Доцільно зазначити, що в багатьох випадках в результаті проблем в системі управління фінансами та фінансовими результатами виникають труднощі, пов'язані з аналізом, плануванням, прогнозуванням та оцінкою реальної ситуації, що має місце в діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням в сфері управління прибутком підприємства присвячені праці таких авторів: Бланка І.О. [1], Ван Хорна Дж. К., Ваховича Джона М. [2], Кірейцева Г.Г. [3], Ковальова В.В. [4], Косаревої І.П. [7], Костирко Р.О. [5], Малюги Н.М. [6], Поддєрьогіна А.М. [8], Савчука В.П. [9], Семенець А.О., Тюріної Д.М. [10] Чемчикаленка Р.А. [7; 11] та інших. Позитивно оцінюючи результати, отримані вченими з теми дослідження, необхідно відзначити, що є питання методологічного та практичного характеру, які на сьогодні не вирішені. Є необхідність у комплексному дослідженні факторів та резервів підвищення ефективності роботи системи управління прибутком підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження процесів управління прибутком підприємств в сучасних умовах і виявлення напрямків підвищення ефективності управління прибутком підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною метою управління фінансовими результатами підприємства є підвищення економічних вигод власників підприємства на цей час та на перспективу. Основна мета діяльності підприємства повинна забезпечити баланс інтересів власників, держави і трудового колективу. Для досягнення поставленої мети система управління фінансовими результатами вирішує наступні завдання [1; 9; 10; 11].

1. Максимізація величини прибутку, що відповідає ресурсному потенціалу підприємства та кон'юктурі ринку. Дане завдання виконується за допомогою оптимізації ресурсів підприємства та забезпечення високої ефективності використання. Оптимізаційна задача вирішується в умовах діючих обмежень – максимально ефективно можливий рівень використання ресурсів; кон'юктура ринків (товарного, фінансового, ресурсного тощо), що склалася на даний момент часу.

2. Досягнення оптимальних пропорцій між прибутковістю роботи підприємства та припустимим рівнем ризику. Між рівнем прибутку та рівнем

ризиків існує сильний прямий зв'язок, тобто під час збільшення одного показника відбувається пропорційне збільшення іншого показника. На основі результатів дослідження ставлення керівництва підприємства до господарських операцій з підвищеним ризиком визначає їх припустимий рівень, формує різні види поведінкових стратегій – агресивну, помірну, консервативну в здійсненні тих чи інших видів діяльності, або конкретних господарських операцій підприємства. Виходячи з заданого рівня ризику, в процесі управління фінансовими результатами підприємства повинен бути максимізований відповідний йому рівень прибутку.

3. Підтримка високого рівня якості фінансових результатів підприємства. У процесі формування фінансових результатів підприємства необхідно виявити і реалізувати резерви їх збільшення за рахунок поточної та інвестиційної діяльності, які є основою перспективного розвитку підприємства. В рамках операційної діяльності підприємства необхідно приділити особливу увагу забезпеченню збільшення фінансових результатів за допомогою збільшення обсягу випуску продукції та розширення асортименту на користь найбільш перспективних видів продукції.

4. Забезпечення максимізації необхідного рівня прибутку на вкладений капітал для власників підприємства з урахуванням тимчасового інтервалу. Рівень прибутку на інвестований капітал не повинен бути нижче середньої норми прибутковості на фінансовому ринку, і повинен компенсувати відповідний підприємницький ризик, обумовлений відповідним ринком, на якому функціонує підприємство, а також втрати, що виникають внаслідок інфляції та інших ринкових процесів.

5. Формування необхідної величини фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства в майбутніх періодах. Оскільки фінансовий результат представляє собою основне внутрішнє джерело формування фінансових ресурсів підприємства, їх величина, тобто розмір прибутку, визначає потенційну можливість створення фондів виробничого розвитку, резервного та інших спеціальних фондів, які забезпечують майбутній розвиток підприємства. При цьому в самофінансуванні розвитку підприємства головна роль повинна відводитися прибутку.

6. Забезпечення безперервного зростання ринкової вартості активів підприємства. Дане завдання спрямоване на благополучну ринкову перспективу підприємства, його власників та трудового колективу. Ринкова вартість підприємства визначається пріоритетами розподілу прибутку поточного періоду. Кожне окремо взяте підприємство на підставі умов та завдань своєї роботи самостійно має визначити систему критеріїв і показників розподілу прибутку на капіталізовану та споживану її частини.

7. Підвищення ефективності участі персоналу у формуванні та розподілі фінансових результатів підприємства. Мотиваційні програми участі найманих працівників у розподілі прибутку, спрямовані на дотримання інтересів власників підприємства, найманого персоналу, повинні, одночасно мотивувати персонал на збільшення трудового внеску у формування фінансових результатів, та забезпечити необхідний рівень соціального захисту всіх працівників підприємства.

Розглянуті завдання управління фінансовими результатами підприємства тісно взаємопов'язані між собою, але при цьому деякі з них мають різноспрямований характер: максимізація рівня прибутку при мінімізації рівня ризику; забезпечення рівня задоволення інтересів власників та персоналу підприємства: розподіл прибутку між фондами споживання та накопичення і т.п. Виходячи з вище зазначеного в системі управління фінансами і фінансовими результатами конкретні завдання повинні оптимізуватися між собою.

У загальному вигляді, на нашу думку, система управління фінансовими результатами підприємства включає наступні підсистеми: організаційного забезпечення, інформаційного забезпечення, аналізу, планування та прогнозування, контролю, внутрішнього аудиту. Об'єктами управління в системі управління фінансовими результатами виступають прибуток, чинники, які його формують та фінансові відносини; суб'єктами управління – особи, які приймають рішення в галузі управління фінансовими результатами. Система управління фінансовими результатами підприємства включає в себе також сукупність функцій і методів управління фінансовими результатами.

У набір функцій системи управління фінансовими результатами підприємства входять: фінансовий аналіз, фінансове прогнозування, планування фінансових ресурсів, оперативне регулювання фінансів, контроль та аудит їх стану, облік фінансових ресурсів.

До основних методів управління фінансовими результатами діяльності підприємства відносяться: планування та розподіл прибутку; управління на основі організації центрів відповідальності; факторний аналіз прибутку.

Таким чином, система управління фінансовими результатами підприємства представляє собою компонент загальної системи управління підприємством – складний механізм, що дозволяє забезпечити ефективність роботи підприємства шляхом виконання численного набору функцій управління, основними з яких є планування, організація, мотивація та контроль.

Система управління фінансовими результатами підприємства підпадає під вплив внутрішніх і зовнішніх факторів [10; 11]: організація підприємства (влас-

ник, менеджмент, висококваліфікований персонал) та державні органи (нормативно-правова, регулююча і контрольна системи). Елементи системи управління фінансовими результатами та фактори, які впливають на неї, тісно переплітаються, доповнюючи, а часто і дублюючи одне одного.

Різниця понять «показник» та «фактор» умовна, тому що практично кожен показник може розглядатися як фактор іншого показника і навпаки. Класифікація факторів, що впливають на ефективність системи управління фінансовими результатами підприємства можна представити таким чином:

- за залежністю від людини (об'єктивні; суб'єктивні);
- за ступенем поширеності (загальні; специфічні);
- за часом дії (постійні; змінні);
- за характером дії (інтенсивні; екстенсивні);
- за ієрархією (першого порядку; другого порядку і т.д.).

В економіці розрізняють два поняття резервів:

– резерви – запаси резервів (сировини, матеріалів, обладнання), які необхідні для безперебійної роботи;

– резерви – можливості підвищення ефективності виробництва і управління.

Інструментом пошуку другого виду резервів є аналіз ефективності діяльності підприємства. Класифікація резервів підвищення ефективності роботи системи управління фінансовими результатами підприємства:

- за просторовою ознакою (внутрішньогосподарські, галузеві, регіональні, загальнодержавні);
- за ознакою часу (невикористані, поточні, перспективні);
- за характером впливу на результати виробництва (екстенсивні, інтенсивні);
- за способами виявлення (явні, приховані).

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, класифікація факторів та резервів підвищення ефективності роботи системи управління фінансовими результатами підприємства дозволяє більш глибоко зрозуміти сутність системи управління фінансовими результатами і розробляти заходи щодо вдосконалення системи управління фінансовими результатами комплексно і цілеспрямовано.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк И.А. Управление прибылью. Киев : Ника-Центр, 1998. 544 с.
2. Ван Хорн Дж. К., Вахович Джон М. Основы финансового менеджмента. Москва : Вильямс, 2006. 992 с.
3. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2002. 496 с.
4. Ковалев В.В. Финансы : учебник. Москва : ТК Велби: Проспект, 2004. 634 с.

5. Костирко Р.О. Оцінка потенціалу прибутковості підприємства для прийняття управлінських рішень. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 4. Т. 2. С. 85-89.

6. Малиюга Н. М. Прибуток як економічна категорія та об'єкт бухгалтерського обліку. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2004. № 2. С. 119-130.

7. Навчальний посібник з виконання фінансового аналізу суб'єктів господарювання в умовах трансформації фінансової звітності / І.П. Косарева та ін. ; за ред. Р.А. Чемчикаленка. Харків : ХІФ УДУФМТ, 2015. 172 с.

8. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ : КНЕУ, 2005. 535 с.

9. Савчук В.П. Управление прибылью и бюджетирование. Москва : БИНОМ. Лаборатория знаний, 2005. 432 с.

10. Семенець А.О., Тюріна Д.М. Проблеми здійснення факторного аналізу результатів діяльності регіону в процесі моніторингу його економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки. Науковий економічний журнал*. 2015. № 1 (163). С. 285-291. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_1_35 (дата звернення: 29.05.2019).

11. Чемчикаленко Р.А., Невдачина О.І., Штонда А.Ю. Удосконалення системи управління прибутком на підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 22. С. 122-127. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/22_2018_ukr/22.pdf (дата звернення: 30.05.2019).

REFERENCES:

1. Blank Y.A. (1998) *Upravleniye pribyl'yu* [Profit management]. Kyiv : Nika-Tsentr. (in Russian).

2. Van Khorn Dzh.K., Vakhovych Dzhon M. (2006) *Osnovy finansovoho menedzhmenta* [Fundamentals of financial management]. Moscow : Vilyams. (in Russian).

3. Kireitsev H.H. (2002) *Finansovy menedzhment* [Financial management]. Kyiv : Tsul. (in Ukrainian).

4. Kovalev V.V. (2004) *Finansy* [Finance]. Moscow : TK Velby: Prospect. (in Russian).

5. Kostyrko R.O. (2009) *Otsinka potentsialu prybutkovosti pidpriemstva dlia pryiniattia upravlinskykh rishen* [Estimation of the potential of enterprise profitability for making managerial decisions]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu*, no. 4, vol. 2, pp. 85-89.

6. Maliuha N.M. (2004) *Prybutok yak ekonomichna katehoriia ta ob'ekt bukhhalterskoho obliku* [Profit as an economic category and an object of accounting]. *Journal of ZHDTU. Economic Sciences*, no. 2, pp. 119-130.

7. Kosarieva I.P., Sukrusheva H.O., Vysochina L.V., Polupan P.M. (2015) *Navchalnyi posibnyk z vykonannia finansovoho analizu subiektiv hospodariuvannia v umovakh transformatsii finansovoi zvitnosti* [A manual on the financial analysis of business entities in the context of the transformation of financial statements / za zah. red. R.A. Chemchykalenka. Kharkiv : KhIF UDUFMT. (in Ukrainian).

8. Poddierohin A.M. (2005) *Finansovy menedzhment* [Financial management]. Kyiv : KNEU. (in Ukrainian).

9. Savchuk V.P. (2005) *Upravleniye pribyl'yu i byudzhetirovaniye* [Profit Management and Budgeting]. Moscow : BINOM. Laboratoriya znaniy. (in Russian).

10. Semenets A.O., Tiurina D.M. (2015) *Problemy zdiisnennia faktornoho analizu rezul'tativ diialnosti rehionu v protsesi monitorynhu yoho ekonomichnoi bezpeky* [Problems of factor analysis of the regional performance in the process of monitoring its economic security]. *Aktualni problemy ekonomiky. Naukovyi ekonomichnyi zhurnal* [Actual problems of the economy. Scientific Economic Magazine], no. 1 (163), pp. 285-291. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_1_35 (accessed 29 May 2019).

11. Chemchykalenko R.A., Nevdachina O.I., Shtonda A.Y. (2018) *Udoskonalennia systemy upravlinnia prybutkom na pidpriemstvi* [Improvement of enterprise profit management system]. *Infrastruktura rynku* [Market infrastructure], vol. 22, pp. 122-127. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/22_2018_ukr/22.pdf (accessed 29 May 2019).

Yankovska Viktoriia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Finance and Credit
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

Dorovskoy Oleksiy

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Economic and Social Sciences
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Riabokon Olena

Student
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

THE MAIN OBJECTIVES OF ENTERPRISE PROFIT MANAGEMENT

Profit occupies one of the leading places in the system of socio-economic relations at all stages of the process of expanded reproduction and is a key element of the economic mechanism of management of a business entity. The management of enterprises' profits should ensure both a sufficient level of their competitiveness in the process of satisfying the interests of owners, and the possibility of a socially oriented distribution of financial results in the interests of society.

The purpose of the article is to study the processes of managing the profits of enterprises in modern conditions and identify ways to improve the efficiency of managing profits of enterprises.

The article discusses the economic category of "profit", which occupies one of the leading places in the system of socio-economic relations at all stages of the process of expanded reproduction and represents a key element of the economic mechanism of managing a business entity. The management of enterprises' profits should ensure both a sufficient level of their competitiveness in the process of satisfying the interests of the owners, and the possibility of a socially oriented distribution of the financial results of the enterprise in the interests of society. The article discusses the main tasks facing the system of managing the financial results of an enterprise: maximizing the amount of profit corresponding to the resource potential of the enterprise and the market situation; achievement of optimal proportions between the profitability of the enterprise and the acceptable level of risk; maintaining a high level of quality financial results of the company; ensuring the maximization of the required level of return on invested capital for the owners of the enterprise, taking into account the time interval; the formation of the necessary amount of financial resources at the expense of profit in accordance with the objectives of the development of the enterprise in future periods; ensuring continuous growth of the market value of the assets of the company; improving the effectiveness of staff participation in the formation and distribution of financial results of the company. The article identifies the following subsystems that make up the overall system for managing the financial results of an enterprise: organizational support, information support, analysis, planning and forecasting, control, and internal audit. The main functions of the system for managing the financial results of an enterprise are defined: financial analysis, financial forecasting, financial resource planning, operational finance regulation, control and audit of their condition, and accounting for financial resources.

The article can be used in the practice of enterprises in the development of a profit management system and the development of measures to improve its efficiency, as well as in the system of training and advanced training of personnel.

The article defines the main tasks facing the system of management of financial results of enterprises in modern conditions, justified the composition of the subsystems included in the system of management of financial results; defined control system functions.